

1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА. ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ ВЧЕНЬ. ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

DOI:10.35774/app2023.04.006
УДК 340.12:1+324.7

Валентина Кравчук,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії права
та конституціоналізму Західноукраїнського
національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9211-7198>

ДОБРОЧЕСНІСТЬ СУДДІ ЯК ДЕОНТОЛОГІЧНА НОРМА ЙОГО/ЇЇ ПОВЕДІНКИ

Стаття присвячена дослідженню доброчесності як деонтологічної норми поведінки суддів, обґрунтовано доконечність цієї вимоги до суддів, проаналізовано змістові характеристики доброчесної поведінки та показники (індикатори) недоброчесної поведінки суддів. Судді зобов'язані демонструвати і пропагувати високі стандарти поведінки, тож доброчесність судді можна розглядати як результат неухильного дотримання етичних стандартів і принципів у поведінці кожного судді, а відтак доброчесність є деонтологічною нормою поведінки і є обов'язковою вимогою до професійної (як і позапрофесійної) діяльності судді. Доброчесність суддів сприяє формуванню довіри і поваги до судової влади загалом. Тож судді мають докладати усіх зусиль, щоб їх поведінка була бездоганною і безсумнівно виглядала такою з позиції стороннього спостерігача. Змістові показники (індикатори) доброчесності/недоброчесності суддів мають чітко визначатися, а механізм перевірки на доброчесність судді (кандидата на посаду судді) має бути прозорим та зрозумілим, чого ще не вдалося повною мірою досягти розробникам тих Індикаторів, які використовуються ГРД.

Ключові слова: суддя, судова реформа, етичні стандарти поведінки судді, доброчесність судді, деонтологічна норма поведінки, індикатори недоброчесності.

Kravchuk V.

A judge's integrity as a deontological norm of his/her behavior

The article is devoted to the study of integrity as a deontological norm of the behavior of judges, the obligation of this requirement for judges is substantiated, the meaningful characteristics of virtuous behavior and indicators of dishonest behavior of judges are analyzed. Integrity is revealed in a combination of two aspects - external (visible, and therefore can be monitored by the public and controlling bodies, as it is manifested in the lifestyle, behavior and actions of a person) and internal, which involves the moral and mental wholeness, honesty of a person, which determine her behavior; her decisions and actions. Judges are obliged to demonstrate and promote high standards of behavior;

© Валентина Кравчук, 2023

so the integrity of a judge can be considered as the result of strict adherence to ethical standards and principles in the behavior of each judge, and therefore integrity is a deontological norm of behavior and is a mandatory requirement for professional (as well as non-professional) activity judges. The integrity of judges contributes to the formation of trust and respect for the judiciary in general, especially given the fact that nowadays the demand for justice is a priority. Therefore, judges must make every effort to ensure that their behavior is impeccable and undoubtedly appears so from the position of an outside observer. Content indicators (indicators) of integrity/dishonesty of judges should be clearly defined, and the mechanism for checking the integrity of a judge (candidate for the post of judge) should be transparent and clear. The developers of the Indicators used by the Public Integrity Council have so far failed to achieve this completely.

Keywords: judge, judicial reform, ethical standards of a judge's behavior, integrity of a judge, deontological norm of behavior, indicators of dishonesty.

Постановка проблеми. Важливою проблемою, відзначеною у чинній антикорупційній стратегії України та, водночас, закріпленим у ній принципом антикорупційної політики є «утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права». Отже, актуальним є і питання доброчесності суб'єктів, котрі наділені повноваженнями з реалізації державної влади, адже якість здійснення владних повноважень, й зокрема правосуддя, визначається і гарантується позитивними якостями осіб, які їх від імені держави здійснюють. У залежності від своєї мотивації та кваліфікації, як констатує Е. Музичук, співробітники тих чи інших державних органів або можуть значно підвищити рівень ефективності їх функціонування, або, навпаки, можуть запламувати репутацію цих державних органів, що автоматично зменшить рівень їх ефективності [1, с. 135]. Усі численні судові реформи в Україні розпочиналися з утвердження ідеї, що для становлення дієвої судової системи доконечно потрібні не тільки професійні, але й доброчесні судді. Тож ця проблематика, безперечно, на часі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань доброчесності загалом суб'єктів владних повноважень приділяли свою увагу Ю. Битяк, Л. Біла-Тіунова, В. Галунько, О. Томкіна, К. Чеченко та інші, а доброчесності конкретно суддів - В. Бігун, І. Білоус, С. Глущенко, О. Гришук, М. Савчин та інші.

Метою публікації є дослідження змісту доброчесності судді, обґрунтування її як деонтологічної норми поведінки, а відтак доконечність цієї вимоги до суддів, а також аналіз змістових характеристик доброчесної поведінки та показників (індикаторів) недоброчесної поведінки суддів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Доброчесність в широкому розумінні тлумачиться як вимога до моральності й дотримання етичних норм, відповідність особи морально-етичним якостям. Ю. Битяк у змісті принципу доброчесності, якого мають дотримуватися державні службовці, наголошує на чесному і добросовісному їх ставленні до своїх обов'язків, що полягає, зокрема, у засудженні і не допусканні у власній діяльності зловживання владою чи службовим становищем, безвідповідальності, корупційних діянь. К. Чеченко, крім того, акцентує, що моральні принципи мають дотримуватися не лише під час виконання державним службовцем його безпосередніх посадових обов'язків, а й стати повсякденними (поза межами службової діяльності) засадами життя [2, с. 145].

Доброчесність, як вказує В. Бігун, – «об'єктивована особистісна чеснота» [3, с.45]. Доброчесність є, на наш погляд, бажанням людини з позицій сумління, моралі та здорового глузду чинити правильно, дотримуватися моральних цінностей. Бути доброчесним означає, насамперед, бути людиною, порядним, справедливим. Як зазначає К. Чеченко, «без наявності добрих помислів, чесних намірів, глибоких переконань важливості дотримання законодавства та високих морально-етичних принципів як у повсякденному житті так і у професійній сфері не можуть бути належним чином реалізовані ні високі професійні освітні навички ні найдосконаліші фахові вміння» [2, с. 150].

Доброчесність розкривається, як ми зазначали у попередній публікації, у поєднанні двох аспектів – зовнішнього (видимого, а отже такого, що може бути промоніторений громадськістю і контролюючими органами, оскільки виявляється у стилі, способі життя, поведінці і вчинках особи) і внутрішнього, котрий передбачає моральну і ментальну цілісність, добропорядність особи, які і визначають її поведінку, її рішення і вчинки [4]. Як вказує С. Глущенко, доброчесністю є той морально-етичний фундамент, що визначає спосіб і межу поведінки особи, котра «ґрунтується на принципах добровідносин із громадянами, суспільством та державою, чесності у способі життя, виконанні професійних обов'язків та розпорядженні матеріальними ресурсами» [5, с. 78]. Саме це визначення неодноразово було процитоване у рішеннях КАС ВС у справах щодо рішень ВККС України про визнання суддів такими, що не відповідають займаним посадам (у справах

№ 800/219/17 від 22.03.2018, № 9901/738/18 від 11.03.2019, № 9901/916/18 від 13.02.2019, № 9901/60/21 від 30.08.2021), стосовно рішень ВРП про звільнення судді (справа № 9901/349/20 від 12.05.2021) та інших. Детальніший аналіз практики ВС у подібних справах щодо доброчесності суддів в рамках діяльності ГО «Фундація DEJURE» здійснила Х. Буртник у вересні 2021 року [6].

Якщо говоримо про представників судової влади, то доброчесність обов'язково передбачає дотримання морально-етичних норм і здатність ухвалювати умотивовані й справедливі за змістом рішення, не зважаючи на евентуальний тиск ззовні. М. Савчин у цьому контексті вказує, що доброчесність є моральною цілісністю особи, котра полягає у «здатності розважливо і розсудливо з'ясувати всі істотні обставини справи, належним чином поєднувати фактичний і юридичний склад, давати належну аргументацію рішень, які мають бути засновані на повазі до гідності та прав людини» [7, с. 14]. О. Гришук, узагальнюючи теоретично-філософські інтерпретації доброчесності від античності до сьогодення, пов'язує її з «моральними рисами судді та стандартами етичної поведінки суддів» [8, с. 11-12].

Доброчесність судді є, безперечно, деонтологічною нормою поведінки. Норма поведінки – це стандарт або середньостатистичний показник, у співставленні з яким можна визначати ступінь її досконалості чи прийнятності. Деонтологічна норма поведінки, відповідно, є належною поведінкою у сфері професійної діяльності з погляду не тільки права, але й моралі.

Кожна норма має свої показники та характеристики, у порівнянні з якими можна виявити відхилення від неї (девіантну поведінку). Зазвичай, з метою встановлення таких показників і характеристик деонтологічної норми поведінки ухвалюються етичні (дисциплінарні) кодекси, статuti чи правила. Так, 22 лютого 2013 року XI черговий з'їзд суддів України, орієнтуючись на Бангалорські принципи поведінки суддів, ухвалив Кодекс суддівської етики [9], який став головним інструментом зміцнення доброчесності суддів, хоч сам термін «доброчесність» у ньому жодного разу не вжито.

Мабуть, найдетальніше серед інших етичних чи дисциплінарних актів зміст поняття «доброчесність» у нормативному плані визначає Кодекс етичної поведінки працівників Національного агентства з питань запобігання корупції [10]. Так, у ньому визначено такі складники, показники доброчесності, як: «1) чесність, моральність та добропорядність; 2) неприпустимість використання державного майна в особистих цілях; 3) раціональне і дбайливе використання державної власності, постійне підвищення ефективності її використання; 4) неприпустимість використання службового становища в особистих (приватних) інтересах чи в неправомірних особистих інтересах інших осіб, у тому числі використання свого статусу та інформації про місце роботи з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб; 5) недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів, повідомлення безпосереднього керівника про наявність конфлікту інтересів; 6) нерозголошення та невикористання інформації, що стала відома у зв'язку з виконанням своїх службових повноважень та професійних обов'язків, у тому числі після припинення своєї діяльності (крім випадків, установлених законом); 7) недопущення надання будь-яких переваг і виявлення прихильності до окремих фізичних та юридичних осіб, громадських і релігійних організацій» [10].

Отже, якщо з характеристикою деонтологічної норми поведінки суддів Кодекс суддівської етики загалом справився, визначивши високі морально-етичні стандарти до поведінки суддів як під час здійснення правосуддя, так і в позасудовій поведінці, то для визначення норми поведінки слід було встановити і змістові показники. Першу спробу створити інструментарій, який допоміг би виявити недоброчесних суддів, здійснила Громадська рада доброчесності (ГРД), яка з 2016 року стала невід'ємною частиною системи кваліфікаційного оцінювання чинних суддів та добору кандидатів на посади суддів. У 2019-2020 роках ГРД розробила та затвердила Індикатори визначення невідповідності суддів (кандидатів на посаду судді) критеріям доброчесності та професійної етики [11]. Так, «на основі кращих міжнародних практик у сфері суддівської доброчесності і етики» було визначено шість критеріїв: 1) незалежність, 2) неупередженість (безсторонність), 3) чесність та невідкупність, 4) дотримання етичних норм, 5) рівність, 6) старанність; стосовно кожного з них було запропоновано свої індикатори, що вказують на невідповідність критерію. Втім, хоч їх і критикували науковці та практики, але ГРД використовувала ці індикатори в процесі підготовки своїх висновків.

Зокрема, В. Бігун в плані конструктивної критики слушно звернув увагу на те, що, встановлюючи ознаки «недоброчесності», ГРД фактично використовує презумпцію недоброчесності, за якою всі сумніви тлумачаться не на користь суддів чи кандидатів на посаду судді, а проти них [12, с. 23]. Хоч з іншого боку, під час оцінки доброчесності не завжди застосовуються презумпції та стандарти доведення, як у кримінальних чи адміністративних справах. Так, Етична рада, здійснюючи оцінку відповідності кандида-

тів на посаду членів Вищої ради правосуддя критерію професійної етики та доброчесності, відповідно до затвердженої нею 09.12.2021 Методології, користувалася стандартом доведення «обгрунтовані сумніви». Тобто, у разі наявності обгрунтованих сумнівів кандидат вважається таким, що не відповідає встановленим показникам. Показниками критерію професійної етики та доброчесності, за цією Методологією є «незалежність, чесність, неупередженість, непідкупність, сумлінність, дотримання етичних норм та бездоганна поведінка в професійній діяльності та особистому житті, а також відсутність сумнівів щодо законності джерел походження майна, відповідності рівня життя кандидата (діючого члена ВРП) або членів його сім'ї задекларованим доходам, відповідності способу життя кандидата (діючого члена ВРП) його статусу» [13].

У 2023 році, після обрання у нових складах ВККС (червень) та ГРД (серпень), було розроблено і узгоджено нові критерії оцінки доброчесності суддів (листопад) – 18 індикаторів, які вказують на недоброчесність судді або кандидата на посаду судді (серед яких, наприклад, особиста зацікавленість, політичні мотиви, протиправний вплив (втручання) іншої особи при прийнятті рішень чи діях (бездіяльності) судді, використання родинних, дружніх та інших неформальних зв'язків для здійснення кар'єри чи отримання невинуватених преференцій, свавільне встановлення обмежень у реалізації права на мирні зібрання, порушення процесу розгляду справи чи видачі судових рішень, допущення судової тяганини, дискримінація учасників процесу, підтримка агресивних дій інших держав проти України та інші), а також основні принципи оцінювання зазначених індикаторів [14].

Детально проаналізувавши ці нові індикатори, В. Рядінська та О.Карпушова відзначили низку прогресивних новел та низку недоліків – як у формулюваннях, визначеннях, поняттях, так і в методології оцінювання судді (кандидата на посаду судді). Зрештою, дослідниці констатували, з чим ми цілком погоджуємося, що розробникам не вдалося повною мірою створити відкритий, прозорий та зрозумілий механізм перевірки на доброчесність судді чи кандидата на посаду [15, с. 611–613]. Відтак, подальші наукові дослідження у цьому напрямку не втрачають актуальності, а, навпаки, є доконечно необхідними.

Висновки. Таким чином, Кодекс суддівської етики висуває високі вимоги до моральних якостей суддів, зобов'язавши їх демонструвати і пропагувати високі стандарти поведінки, тож доброчесність судді можна розглядати як результат неухильного дотримання етичних стандартів і принципів у поведінці кожного судді, а відтак доброчесність є деонтологічною нормою поведінки і є обов'язковою вимогою до професійної (як і позапрофесійної) діяльності судді. Це сприяє формуванню довіри і поваги до судової влади загалом, особливо з огляду на те, що нині запит на справедливість є пріоритетним у нашому суспільстві. Тож судді мають докладати усіх зусиль, щоб їх поведінка була бездоганною і безсумнівно виглядала такою з позиції стороннього спостерігача. Змістові показники (індикатори) доброчесності/недоброчесності суддів мають чітко визначатися, а механізм перевірки на доброчесність судді (кандидата на посаду судді) має бути прозорим та зрозумілим, чого ще не вдалося повною мірою досягти розробникам тих Індикаторів, які на практиці використовуються ГРД.

Список використаних джерел

1. Музичук Е. О. Доброчесність державних службовців. *Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 28 жовт. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. С. 135-136.
2. Чеченко К. О. Принцип доброчесності державної служби: етимологія та генеза морально-етичної норми. *Київський часопис права*. 2022. Вип. 1. С. 143-51. DOI:10.32782/kj/2022.1.22.
3. Бігун В. Основи правосуддя (Термінологія. Філософія. Практика). Київ: Інтерсервіс, 2020. 200 с.
4. Кравчук В.М. Доброчесність як онтологічна норма поведінки. Модернізація інститутів держави і права під впливом глобалізації (присвячена 30-річчю незалежності України): збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 25 листопада 2021 року. Тези наукових доповідей. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2021. С. 16-19.
5. Глуценко С. Новели судової реформи: поняття професійної етики та доброчесності в контексті кваліфікаційного оцінювання судді (кандидата на посаду судді). *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2016. № 6. С. 70-83.
6. Буртник Х. Доброчесність суддів аналіз практики Верховного Суду. Фондація DEJURE. 2021. URL: <https://dejure.foundation/dobrochesnist-suddiv>
7. Савчин М. Moral integrity (моральна цілісність, доброчесність) суддів як складова правової держави. *Слово Національної школи суддів України*. 2019. № 2 (27). С. 6-22.

8. Гришук О. Доброчесність судді через призму сучасних соціальних трансформацій. *Слово Національної школи суддів України*. 2020. №1 (30). С. 6-21.
9. Кодекс суддівської етики: затверджений XI черговим з'їздом суддів України 22.02.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#n4> (дата звернення: 02.12.2023)
10. Кодекс етичної поведінки працівників Національного агентства з питань запобігання корупції, затверджений Рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції 17 травня 2019 року № 1382. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0625-19#n29> (дата звернення: 02.12.2023)
11. Індикатори визначення невідповідності суддів (кандидатів на посаду судді) критеріям доброчесності та професійної етики: затверджені в уточненій редакції рішенням Громадської ради доброчесності від 16.12.2020. URL: <https://grd.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/Indykatory-HRD-vid-16.12.2020.pdf> (дата звернення: 02.12.2023)
12. Бігун В. С. Доброчесність як правовий режим і правовідносини. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 3. С. 20-24.
13. Методологія оцінювання відповідності кандидата на зайняття посади члена Вищої ради правосуддя та членів Вищої ради правосуддя критерію професійної етики та доброчесності: затверджена Рішення Етичної ради 09.12.2021 № 5. URL: https://ec.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/ec/methodology_EC.pdf (дата звернення: 27.11.2023)
14. Хрипун В. ВККС та ГРД погодили перелік індикаторів доброчесності судді: список. *Судово-юридична газета*. 9 листопада 2023. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/285393-vkks-i-osd-soglasovali-spisok-indikatorov-dobroporyadochnosti-sudi-spisok> (дата звернення: 02.12.2023)
15. Рядінська В.О., Карпушова О.В. Індикатори доброчесності судді: Перезавантаження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С.610-613. URL: http://www.lsej.org.ua/11_2023/151.pdf (дата звернення: 23.11.2023)

References

1. Muzychuk, E. O. (2022). Dobrochesnist derzhavnykh sluzhbivtsiv [Integrity of public servants]. *Protydiia koruptsii: pravove rehulivannia i praktychni dosvid – Anti-corruption: legal regulation and practical experience*: Tezy dop. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, 135-136). Kharkiv : KhNUVS [in Ukrainian]
2. Chechenko, K. O. (2022). Pryntsyp dobrochesnosti derzhavnoi sluzhby: etymolohiia ta heneza moralno-etychnoi normy [The principle of integrity of public service: etymology and genesis of the moral and ethical norm]. *Kyivskiy chasopys prava – Kyiv Journal of Law*, 1, 143-51. DOI:10.32782/kj/2022.1.22 [in Ukrainian]
3. Bihun, V. (2020). *Osnovy pravosuddia (Terminolohiia. Filosofii. Praktyka) [Fundamentals of justice (Terminology. Philosophy. Practice)]*. Kyiv: Interservis [in Ukrainian]
4. Kravchuk, V. M. (2021). Dobrochesnist yak deontolohichna norma povedinky [Integrity as a deontological norm of behavior]. *Modernizatsiia instytutiv derzhavy i prava pid vplyvom hlobalizatsii – Modernization of state institutions and law under the influence of globalization* (dedicated to the 30th anniversary of Ukraine's independence): collection of materials of the International Legal Scientific and Practical Conference «Actual Jurisprudence», 16-19. Kyiv: ArtEk [in Ukrainian]
5. Hlushchenko, S. (2016). Novely sudovoi reformy: poniattia profesiinoi etyky ta dobrochesnosti v konteksti kvalifikatsiinoho otsiniuvannia suddi (kandydata na posadu suddi) [Novels of judicial reform: concepts of professional ethics and integrity in the context of qualification assessment of a judge (candidate for the position of a judge)]. *Chasopys tsyvilnoho i kryminalnoho sudochynstva – Journal of civil and criminal justice*, 6, 70-83 [in Ukrainian]
6. Burtnyk, Kh. (2021). *Dobrochesnist suddiv analiz praktyky Verkhovnoho Sudu [Integrity of judges, analysis of the practice of the Supreme Court]*. Fundatsiia DEJURE. Retrieved from <https://dejure.foundation/dobrochesnist-suddiv> [in Ukrainian]
7. Savchyn, M. (2019). Moral integrity (moralna tsilisnist, dobrochesnist) suddiv yak skladova pravovoi derzhavy [Moral integrity of judges as a component of the rule of law]. *Slovo Natsionalnoi shkoly suddiv Ukrainy – Word of the National School of Judges of Ukraine*, 2 (27), 6-22 [in Ukrainian]
8. Hryshchuk, O. (2020). Dobrochesnist suddi cherez pryzmu suchasnykh sotsialnykh transformatsii [The integrity of the judge through the prism of modern social transformations]. *Slovo Natsionalnoi shkoly suddiv Ukrainy – Word of the National School of Judges of Ukraine*, 1 (30), 6-21 [in Ukrainian]

9. *Kodeks suddivskoi etyky: zatverdzeni XI chervym zizdom suddiv Ukrainy 22.02.2013 [Code of judicial ethics: approved by the XI Regular Congress of Judges of Ukraine on February 22, 2013]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#n4> [in Ukrainian]
10. *Kodeks etychnoi povedinky pratsivnykiv Natsionalnoho ahentstva z pytan zapobihannia koruptsii, zatverdzeni Rishenniam Natsionalnoho ahentstva z pytan zapobihannia koruptsii 17 travnia 2019 roku № 1382 [Code of ethical behavior of employees of the National Agency for the Prevention of Corruption, approved by the Decision of the National Agency for the Prevention of Corruption dated May 17, 2019 No. 1382]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0625-19#n29> [in Ukrainian]
11. *Indykatory vyznachennia nevidpovidnosti suddiv (kandydativ na posadu suddi) kryteriiam dobrochesnosti ta profesiinoi etyky: zatverdzeni v utochnenii redaktsii rishenniam Hromadskoi rady dobrochesnosti vid 16.12.2020 [Indicators for determining the non-compliance of judges (candidates for the post of judge) with the criteria of integrity and professional ethics: approved in a revised version by the decision of the Public Integrity Council dated 12.16.2020]*. Retrieved from <https://grd.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/Indykatory-HRD-vid-16.12.2020.pdf> [in Ukrainian]
12. Bihun, V. S. (2019). Dobrochesnist yak pravovyi rezhym i pravovidnosyny [Integrity as a legal regime and legal relations]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of the Kyiv University of Law*, 3, 20-24 [in Ukrainian]
13. *Metodolohiia otsiniuvannia vidpovidnosti kandydata na zainiattia posady chlena Vysshoi rady pravosuddia ta chleniv Vysshoi rady pravosuddia kryteriiu profesiinoi etyky ta dobrochesnosti: zatverdzena Rishennia Etychnoi rady 09.12.2021 №5 [Methodology for evaluating the suitability of a candidate for the position of a member of the Supreme Council of Justice and members of the Supreme Council of Justice with the criterion of professional ethics and integrity: approved Decision of the Ethics Council 09.12.2021, No. 5]*. Retrieved from https://ec.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/ec/methodology_EC.pdf [in Ukrainian]
14. Khrypun, V. (2023). VKKS ta HRD pohodyly perelik indykatoriv dobrochesnosti suddi: spysok [The Higher Qualification Commission of Judges and the Public Integrity Council agreed on a list of indicators of a judge's integrity: list]. *Sudovo-yurydychna hazeta – Judicial and legal newspaper*. Retrieved from <https://sud.ua/uk/news/publication/285393-vkks-i-osd-soglasovali-spisok-indikatorov-dobroporyadochnosti-sudi-spisok> [in Ukrainian]
15. Riadinska, V. O. & Karpushova, O. V. (2023). Indykatory dobrochesnosti suddi: Perezavantazhennia [Judge Integrity Indicators: Reboot]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 11, 610-613. Retrieved from http://www.lsej.org.ua/11_2023/151.pdf [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 05.12.2023